

(~300 m²), egyet a D-i (~280 m²), egyet pedig a kettő között, a nyomvonal tengelyének közelében alakítottunk ki. Pozitív eredményt éppen az utóbbi, középső szelvény Ny-i végén tapasztaltunk, ahol egy római kori szarmata népszerűséghez köthető árok részlet került elő. Az árok kiterjedését célzó kutatások során az említett közbülső szondát kibővítettük (~371 m²), amely nyomán az árok teljes, mindösszesen 7 m hosszú szakasza ismertté vált. Korát három, egyértelműen szarmata kori kerámia alapján keltezhettük, ám ennél pontosabb keltezés nem volt lehetséges.

Munkatársak: Nagy Norbert, Takács Gábor régész-technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

100. Csarnóta határa (Baranya megye) Ó, B, A

2010. szeptemberben elvégeztük a területen folyó Horvát Tranzit gázvezeték építése által érintett régészeti lelőhelyeken a földmunkák megfigyelését.

Kis-pápe (HT-168, KÖH 74695): A nyomvonal 187+375 és 187+850 km-szelvényei között a kutatott 2411 m²-ből 718 m² volt régészeti érintett. A lelőhely egy dombtetőn található, melyet DNy-ról egy vízfolyás határol. A területre jellemző, hogy vörös agyagos altalaj (paleotalaj?) jelentkezett, sok helyen a humusz alatt 30–40 cm-rel. A feltárt 20 régészeti objektum, egy tűzhely és a hozzá tartozó hamusgödör kivételével, mind hulladéktároló verem volt. Leletanyaga mennyiségre viszonylag sok, de kevés benne az igazán jellegzetes típus, és a díszítés is ritka. A lelőhelyet őskorinak határoztuk meg.

Telek (HT-169, KÖH 74697): A nyomvonal 188+100 és 188+500 km-szelvényei között a 3003 m² nyesett területből 1686 m² volt régészeti pozitív. A lelőhely egy dombtetőn, két vízfolyás között található. A lelőhely mintegy 400 m hosszan jelentkezett a nyomvonalban. Bronzkori és avar gödröket is szép számmal találtunk. Az egyik bronzkori gödörben egy zsugorított helyzetben fekvő gyermekcsontvázat tártunk fel. Mindkét régészeti korszak objektumai gazdag leletanyaggal rendelkeztek.

Munkatársak: Orbán Gábor, Bósz Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Zsubori István.

LIGNER JÁCINT

101. Csávoly, Halastótól Ny-ra (KÖH 69471)

(Bács-Kiskun megye) B, Ú, I

A Magyar–Horvát gázvezeték fektetéséhez kapcsolódóan 2010. április 8–21. között végeztük el a HT-44 jelű lelőhely megelőző feltárását. A lehumuszolt 956 m²-ből 534 m² volt régészeti fedett.

A lelőhely Csávoly belterületétől É-ra, a halastóvá duzzasztott Csávolyi-csatorna Ny-i partján található. A 2009-ben végzett terepbejárás során egy kb.

100×100 m-es felületen lokalizálták a lelőhelyet, melyen szarmata és kora bronzkori jellegű kerámiatöredékek kerültek elő. A gázvezeték nyomvonalán végzett szakfelületek eredményeképpen a lelőhely K–ÉK felé kibővült, így a feltárási szelvény végül a nyomvonal 96+850 valamint a 97+050 km-pontjai között húzódott. A megelőző feltárás során előkerült objektumok szóródása alapján megállapíthattuk, hogy a terepbejáráskor a nyomvonal pufferezónáját érintő HT-46 lelőhely (Halastótól Ny-ra II.) lényegében beleesik a MOL-vezeték nyomvonalába. A régészeti munkálat során az is világossá vált, hogy a két azonos korú lelőhely gyakorlatilag összeér egymással, egy egységet képez.

A 200 m hosszú, ÉK–DNy irányú szakaszon a felső 100–80 cm vastag termő humuszréteg alatt, a sárga agyagos altalajon 23 objektum (36 stratigráfiai egység) került elő. Az objektumok közül 6 újkori, 6 késő bronzkori, 11 pedig ismeretlen korú volt. Utóbbiak zöme feltehetően az újkoriak közé tartozhat. A régészeti értékelhető 6 bronzkori objektumból 3 árok, 3 pedig gödör volt. Az egyik gödör egy nagyobb méretű alaktalan, több kisebb lemezyedő gödörrel összeálló föld-, ill. agyaggyerő hely volt. A legtöbb leletanyagot ebből a gödörből gyűjtöttük. Az állatcsontok mellett kézzel formált edénytöredékek, többek között kisebb bögrétöredékek kerültek elő. A leletek alapján a késő bronzkori objektumok a halomsíros kultúra emlékének képviselik.

A szelvény teljes területén kerültek elő újkori, néprajzi leletanyaggal keltezhető objektumok, melyek többsége méhkas alakú, tálszerű vagy hordószerű kialakítású gödör volt. Ezek mellett egy kemencés épület részletét is megfigyeltük. Több újkori objektumból kerültek elő bronzkori töredékek is, mely alapján bronzkori megtelepedéssel a nyomvonal teljes hosszában számolni kell.

A feldolgozás után a leletanyag a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerül elhelyezésre.

Munkatársak: Nagy Norbert, Takács Gábor, Tarjányi László ásatási technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

102. Csávoly, Szentiványi-felső-dűlő (KÖH 73245)

(Bács-Kiskun megye) B

Csávoly településtől ÉÉK-re, két ÉÉNy–DDK-i dombháton húzódik a HT-141 jelű lelőhely, melyet a Magyar–Horvát gázvezeték építéséhez kapcsolódó megfigyelés során azonosítottak. A fent említett dombhátsókat K–Ny-i irányban keresztezi a tervezett vezeték nyomvonala. Az 5 m széles és 150 m hosszú (96,050–96,200 km) kijelölt szelvényben 2010. április 16–28. között végeztük el a feltárást. A lehumuszolt 798 m²-ből a régészeti fedett terület 434 m² volt. A talajtakaró gépi eltávolítása nyomán az altalajon változó mélységben (30–100 cm) előkerült 6 objektum (13 db stratigráfiai egység) feltárását tudtuk elkülöníteni. Ezek közül 5 kerítő- és vízelvezető árkoknak,

míg egy kemencékhez ásott munkagödörnek bizonyult. Az objektumokból előkerült kerámiatöredékek alapján a települést a késő bronzkor elejére, a halomsíros kultúra időszakára lehet keltezni. Nagy számban fordultak elő állatcsontmaradványok (pl. kutya koponyája, szarvasmarha szarvának töredéke stb.), valamint néhány órlőkötőredék, paticsdarabok és töredékes szövőszéknehezék. Az árkok közül 3 kerítő és vízelvezető funkciót is betölthetett; a másik kettő egyszerű vízelvezető árok lehetett. Cölöplyukat nem találtunk bennük. A 3. objektum (árok) K-i oldalába 3 kemencét vájtak, amelyekből kettőt sütésre-főzésre használhattak, míg egyet csak beleástak az árok oldalába, azonban nem égették ki és a platniját sem tapasztották le. A másik két – platnival rendelkező – kemence sütőfelületének tapasztása alatt egy rétegben háztartási hulladékot figyeltünk meg: égett állatcsontokat, nagyméretű tárolóedény(ek) töredékeit és egy esetben órlőkötőredéket. A 3. objektumtól K-re egy munkagödört és a belőle nyíló két kemencét sikerült feltárnunk. Az előkerült késő bronzkori kerámiatöredékek alapján az objektumot szintén a halomsíros kultúra időszakába sorolhatjuk. A gödörből nyíló két kemence szépen megmaradt platnija alatt nem találtunk további tapasztásnyomokat. Mindkét kemence betöltéséből földmintát vettünk archeobotanikai vizsgálat céljából.

Az elsődleges feldolgozást követően a leletanyag a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kiss László Levente, Fodor Péter.

BÓKA GERGELY

103. Csávoly, 55. sz. út Dél (KÖH 75653)

(Bács-Kiskun megye) Kö?

2010. október 14-én rendőrségi bejelentés alapján került sor helyszínelésre Csávoly külterületén, ahol szántás közben egy a környezetéből enyhén kiemelkedő részen csontokat forgatott ki a gép.

A helyszínen a földúthoz közeli szélső és mélyebb barázdában találtuk meg a megbolygatott, eredeti helyéről kimozdított csontváz részeit, melynek a gerinccsigolyái tűntek csak eredeti helyzetben lévőnek. A csontok alapján felnőtt, javakorabeli férfi maradványait gyűjtöttük össze, akinek sírját sem feltártuk, sem egyéb kiterjedésben nem tudtuk megfigyelni. Váza nem volt teljes, koponyája hiányzott, egyik combcsontja és medencelapátja is eltűnt. Tőle D-re egy újabb combcsont kiálló végére lettünk figyelmesek. A csontokhoz tartozó sírból csak az alsó lábszárak maradtak meg, azok viszont eredeti helyzetükben, azaz tájolható módon (ÉNy-DK). A sírgödör ebben az esetben sem volt megfigyelhető.

A két sír egymáshoz közeli, azonos tájolású helyzete alapján soros temetkezésre következtethetünk. A felszántott terület bejárása során néhány újabb csontot és csonttöredéket is felszedtünk, ami nagyobb temető jelenlétére utal. A csontanyagon kívül semmilyen más

leletet nem találtunk, sőt a sírból kimozdított csontok mellett sem volt melléklet, és rajtuk sem utalt semmiféle elszíneződés fémek egykori jelenlétére.

A megfigyelték alapján feltételezhető, hogy a kiemelkedésen egy középkori temető terület el, minden bizonnyal a magaslat legkiemelkedőbb pontján álló templom körül. A templom sejtető helyét azonban a növényzet miatt nem tudtuk vizsgálni.

Munkatársak: Somogyvári Ágnes régész, G. Hajdrik Gabriella régésztechnikus és Vida Ágnes rajzoló.

MÉSZÁROS MÓNIKA

104. Csávoly, Halastótól K-re (KÖH 72673)

(Bács-Kiskun megye) A, Ú

A Magyar-Horvát gázvezeték építésének földmunkái közben, a 96+500 és a 96+725 km-szelvények között objektumfoltok kerültek elő. A régészeti feltárást 2010. április 16–30. között végeztük el a HT-109 jelű lelőhelyen, amely Csávoly belterületétől ÉK-i irányban, egy horgásztónak használt É-D-i lefutású, a Kigyós-főcsatornába torkolló csatornaág mentén húzódó magasparton és az attól K-re emelkedő, szintén É-D-i lefutású, kisméretű, lapos kiemelkedésen helyezkedik el. A csatorna a Csávolyt és Jánoshalmát összekötő műútra merőlegesen fut, a csővezeték nyomvonalát metszi, így a magaspart széle, ill. a vízfolyás partja jelenti a lelőhely természetes Ny-i határát. A lelőhely K-i határán több É-D-i lefutású árokkal zárul a feltárási terület.

Összesen 10 objektumot találtunk, melyeket 17 stratigráfiai egységre bontottunk. A humuszolás során az altalaj 20–40 cm mélységben jelentkezett. Az objektumok a humuszolt felület teljes területén szórtan helyezkedtek el. Egyértelmű sűrűsödés a magaspart tetején, a feltárt terület Ny-i szélén jelentkezett, ahol két összetett jelenség (nagyméretű szögletes objektumfoltok tűzhelymaradványok nyomaival) mellett két gödör foltja is kirajzolódott. Az objektumok egészen a magaspart széléig húzódtak, míg a csatorna irányába induló meredek lejtő üresnek bizonyult. Feltételezhető, hogy a magasparton az újkorban földmozgatással járó tevékenységet végeztek.

A humuszrétegben 7–15 cm mélységben előkerült acélszürke hamus réteg alatt egy 19. századi tanya dőngölt földpadlóját találtuk meg. A tanyaház maradványai mellett, a szelvény D-i fala mentén két gödör részletét tártuk fel, melyekből újkori kerámiatöredékek kerültek elő. A gödrök mellett közvetlenül K-re É-D-i lefutású árok húzódtak, melyekben kézzel formált, sötétszürke, fekete foltos, durva házi kerámiatöredékek és kevés állatcsont volt. A feltárt terület K-i szélét két, egymással párhuzamosan futó É-D-i irányú árok jelölte. Ezekből a többi árokhoz hasonló leletanyag került elő.

A lelőhelyen 8–9. századi épületmaradványokat is feltártunk. Dokumentáltunk egy kerek, valamint egy szögletes alaprajzú kemencét, melyek az egyik épülethez